

Barn i familjehem i Blekinge län 2007 - 2008

Rapport, år och nr: 2009:11
Rapportnamn: Barn i familjehem i Blekinge län 2007-2008
Utgivare: Länsstyrelsen Blekinge län, sociala funktionen, 371 86 Karlskrona
Hemsida: www.lansstyrelsen.se/blekinge
Dnr: 701-9135-07 och 701-9985-08
Författare/Kontaktperson: Pernilla Lindgren
Foto: Office online
Layout: Pernilla Lindgren
ISSN: 1651-8527
Tryckeri: Länsstyrelsen Blekinge
Upplaga: 60 ex

© Länsstyrelsen Blekinge

Förord

Socialnämnden ska senast den 31 januari varje år lämna en förteckning till länsstyrelsen i länet över barn som vistas i familjehem eller annat enskilt hem enligt 7 kap 1 § Socialtjänstförordningen (2001:937). Under senare år har Länsstyrelsen i Blekinge med anledning av ändringar i lagstiftningen även bett kommunerna om att lämna uppgift om vårdnadsöverflyttningar som gjorts avseende barn i familjehem.

I Regleringsbrevet för 2006/2007 fick länsstyrelserna Regeringens uppdrag att granska kommunernas hantering av familjehemsärenden och familjehemsplaceringar, en del av det sk barnuppdraget. Nyckelfrågorna var följande: Står det klart att nämnden följer vården noggrant och ser till att målet med vården uppnås? Gör socialtjänsten regelbundna besök i det hem där barnet vistas och har enskilda samtal med barnet? Omfattar uppföljningen barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till föräldrar och andra närstående?

I Regleringsbrevet för 2009 ska länsstyrelserna bli fortsätta att utveckla den förstärkta tillsynen av den sociala barn- och ungdomsvården. Länsstyrelserna ska särskilt följa upp brister och missförhållanden i tidigare bedriven tillsyn och kontrollera vad som åtgärdats. Det gäller särskilt socialtjänstens arbete med att följa upp placeringar av barn i familjehem.

En fördjupad granskning av kommunernas familjehemsvård gjordes i två kommuner under 2007 och i länets övriga tre kommuner under 2008/2009. Under juni månad 2009 kommer länsstyrelsen också att anordna ett seminarium för att återföra genomförd tillsyn och utifrån lagstiftningen tydliggöra de till familjehemsvården relaterade begreppen.

Länsstyrelsen har i denna rapport sammanställt kommunernas förteckningar över barn i familjehem/annat enskilt hem under 2007 och 2008. Kortare analyser redovisas i rapportens resultatdel. En kort sammanfattning av länsstyrelsens granskning av kommunernas familjehemsvård ges också.

Länsstyrelsen vill tacka samtliga som tagit sig tid att sammanställa och skicka in förteckningar till Länsstyrelsen. Likaså riktas ett stort tack till alla Er som på något sätt har deltagit i tillsynen av kommunernas familjehemsvård, framför allt alla Ni barn, föräldrar och familjehem som har låtit Er bli intervjuade och vars synpunkter är oerhört värdefulla och lärorika.

Länsstyrelsen har i tillsynen kunnat konstatera att det i samtliga kommuner pågår ett utvecklingsarbete inom familjehemsvården. Införandet av BBIC (Barns behov i centrum), organisationsförändringar och framtagandet av rutiner är åtgärder som på sikt bidrar till en rättssäker handläggning och en familjehemsvård med god kvalitet. Det är Länsstyrelsens förhoppning att denna rapport kan bidra till kunskap om familjehemsvården i länet för en fortsatt utveckling av socialtjänstens insatser för barns och ungas bästa.

Rapporten har sammanställts av socialkonsulent Pernilla Lindgren.

Karlskrona den 28 maj 2009

Ann-Christine Petersson
Socialdirektör

Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
Inledning	8
Syfte	8
Metod	8
Lag och förordning	9
Resultat	11
Antalet barn som någon gång under året 2007 resp. 2008 har varit placerat i familjehem uppdelat på kategori av familjehem	11
Antal nyplaceringar i familjehem under 2007 resp. 2008 fördelat på typ av hem	12
Antal barn, för vilka vårdnaden överflyttas, under 2007 resp. 2008 fördelat på	12
typ av hem	12
Antalet placerade barn i familjehem under 2007 resp. 2008 enligt SoL, LVU och LSS	12
Könsfördelning under 2007 enligt SoL, LVU och LSS	13
Könsfördelning under 2008 enligt SoL, LVU och LSS	13
Barnens ålder under 2007 resp. 2008	14
Nyplacerade barn under 2007 resp. 2008 fördelade efter ålder	14
Avslutade placeringar under 2007 resp. 2008 fördelade efter ålder	15
Omplaceringar av barn under 2007 resp. 2008 fördelade efter ålder	15
Antal barn placerade inom resp. utom den egna kommunen under 2007 och 2008	16
Socialtjänstens arbete med familjehemsvården 2007-2009	17
Positivt	17
Brister	17
Hur brister åtgärdats	18
Socialtjänsten och barnen	18
Begrepp relaterade till familjehemsvården	19
Litteraturförteckning	21

Sammanfattning

Denna rapport bygger på de förteckningar över barn som vistats i familjehem eller annat enskilt hem 2007 och 2008, som senast den 31 januari varje år ska skickas av socialnämnden till länsstyrelsen i länet. Förteckningarna har kompletterats med bl a uppgift om vårdnadsöverflyttningar som gjorts avseende barn i familjehem.

Rapporten redovisar också kort de granskningar länsstyrelsen har genomfört av kommunernas hantering av familjehemsärenden och familjehemsplaceringar utifrån Regeringsuppdragen 2006-2009. En viss jämförelse har gjorts utifrån Länsstyrelsens rapporter *Barn i familjehem i Blekinge 1998-1999* (2000) och *Barn i familjehem i Blekinge län 2005-2006* (2007:22).

Under 2008 var 227 barn placerade i familjehem vilket är en ökning med 59 % jämfört med 1999 då totalt 143 barn var placerade. Samtidigt är det en minskning mot både 2006 och 2007 då 239 respektive 271 barn i länet var placerade i familjehem.

2/3 av alla barn i familjehem under 2007 och 2008 placerades initialt hos för barnet helt okända personer, samma siffror som 2005/2006 års rapport visade.

Sju vårdnadsöverflyttningar gjordes i länet under 2007/2008, lika många som för 2005/2006.

Under 2007/2008 var 70 % av barnen placerade enligt SoL. Sölvesborg hade 95 % av barnen placerade enligt SoL under 2008 medan Olofström däremot hade 75 % av sina familjehemsplaceringar enligt Lagen om vård av unga (LVU).

51 % av de familjehemplacerade barnen i länet 2007 var pojkar. Under 2008 ökade antalet placerade pojkar till 53 %. Att det var något fler pojkar än flickor placerade under både 2007 och 2008 stämmer väl överens med könsfördelningen under 1998/1999.

Barn i åldrarna 13-18 år utgjorde 58 % av de familjehemplacerade barnen i länet under 2007, vilket ökade till 60 % under 2008 (under 1998 och 1999 utgjorde barn i denna åldersgrupp cirka 45 % av placeringarna i länet).

Under 2008 gjordes totalt 75 nyplaceringar varav 9 % avsåg barn i åldrarna 0-6 år. 2005 gjordes lika många nyplaceringar i länet men då avsåg 28 % barn i samma åldersgrupp.

Över hälften av 2007 och 2008 års familjehemplacerade barn fanns inom den egna placerande kommunen, vilket överensstämmer med hur det såg ut 1998/1999.

Länsstyrelsen har i tillsynen av familjehemsvården konstaterat brister med kritik i samtliga fem kommuner i länet, varav i en kommun allvarlig kritik. Generellt avser kritiken avsaknad av vårdplaner/alltför generellt skrivna vårdplaner. I fyra av fem kommuner är barnens behov bristfälligt beskrivna i olika områden vilket kan leda till att barnen och ungdomarna inte får den hjälp och behandling de behöver. I en kommun innebär nämndens handläggning att familjehemplacerade barn bor i familjehem utan biståndsbeslut och att rättssäkerheten åsidosatts.

Länsstyrelsen ser positivt på att socialtjänsten i samtliga kommuner gör regelbundna besök i det hem barnet vistas, och har enskilda samtal med barnet. Likaså att uppföljningarna, mer eller mindre, berör barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till föräldrar och andra närstående.

Inledning

En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är att ge god vård och fostran till de barn som samhället tagit hand om. Flertalet av dessa barn finns i familjehem. Det ställs stora krav på de hem som tar hand om dessa barn.

Länsstyrelserna fick under 2006 och 2007 Regeringens uppdrag att tillse att socialtjänstens arbete bedrivs målinriktat, lagenligt samt med god kvalitet och framförhållning i planeringen. Påtalade brister och missförhållanden i huvudmännens verksamhet skulle åtgärdas. Motivet för det s k barnuppdraget var att ”insatser inom den sociala barn- och ungdomsvården ofta innebär ett stort ingrepp i barns och ungdomars samt deras familjers liv. Samhället tar i detta sammanhang på sig ett stort ansvar. Det måste därför ställas stora krav på insatsernas säkerhet och kvalitet liksom på rättssäkerheten i handläggning och dokumentation. Det finns brister i kommuners handläggning av anmälningar och utredningar av barn som far illa. Det förekommer att anmälningar inte behandlas och att allt för få anmälningar leder till utredning.”

Länsstyrelserna skulle bli granska kommuners hantering av familjehemsärenden och familjehemsplaceringar. Nyckelfrågorna var: Står det klart att nämnden följer vården noggrant och ser till att målet med vården uppnås? Gör socialtjänsten regelbundna besök i det hem där barnet vistas och har enskilda samtal med barnet? Omfattar uppföljningen barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till föräldrar och andra närstående? Barnperspektivet och jämställdhetsperspektivet skulle också beaktas.

Länsstyrelsen Blekinge har utifrån uppdraget under 2007 gjort en fördjupad granskning av familjehemsvården i två kommuner. En liknande granskning har skett i länets övriga tre kommuner under 2008 och 2009.

I Regleringsbrevet för 2009 ska länsstyrelserna fortsätta att utveckla den förstärkta tillsynen av den sociala barn- och ungdomsvården. Länsstyrelserna ska särskilt följa upp brister och missförhållanden i tidigare bedriven tillsyn och kontrollera vad som åtgärdats. Det gäller särskilt socialtjänstens arbete med att följa upp placeringar av barn i familjehem.

Under juni månad 2009 kommer länsstyrelsen att anordna ett seminarium för att återföra genomförd tillsyn och utifrån lagstiftningen tydliggöra de till familjehemsvården relaterade begreppen.

Syfte

Syftet med denna rapport är att ge en beskrivning av hur många barn i länet som vårdas i familjehem/annat enskilt hem under 2007 och 2008 samt kort sammanfatta länsstyrelsens granskning av kommunernas familjehemsvård under 2007 till 2009.

Metod

Socialnämnden ska enligt 7 kap 1 § Socialtjänstförordningen (SoF 2001:937) föra en förteckning över de barn som enligt nämndens beslut vistas i familjehem eller efter nämndens medgivande i något annat enskilt hem. En kopia av förteckningen ska senast den 31 januari varje år lämnas till länsstyrelsen i länet. Länsstyrelsen Blekinge har, för att få fullständiga uppgifter om samtliga placerade barn i länet, även begärt en förteckning från omsorgsnämnderna, eller motsvarande, som placerar barn med stöd av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Nämndens förteckning innehåller bl a uppgifter om barnet är placerat hos

- A. Anhörig, t ex syskon, mor- eller farföräldrar, faster, farbror, moster, morbror, kusin
- B. Annan närstående, t ex styvförälder, lärare
- C. Placering i familjehem som inte avses i A eller B
- D. Privat placering, d v s inte en placering på uppdrag av socialnämnden
- E. Placering av utländska barn före adoption

På Länsstyrelsens begäran har kommunerna i Blekinge kompletterat förteckningen med uppgifter om vårdnadsöverflyttningar som gjorts avseende barn i familjehem.

Nedanstående sammanställda resultat bygger på förteckningar över barn placerade 2007 och 2008, som socialnämnderna i Blekinge lämnat till Länsstyrelsen. Sammanställningen sträcker sig över två år för att få ett mått på eventuella förändringar. Sammanställt resultatet har i viss mån även jämförts med uppgifter i Länsstyrelsens rapporter *Barn i familjehem i Blekinge 1998-1999* (2000) och *Barn i familjehem i Blekinge län 2005-2006* (2007:22). Förutom redovisning av vilken relation barnet har till familjehemmet, redovisas också bl a köns- och åldersfördelning samt på vilka laggrunder barnen är placerade.

Länsstyrelsen har i rapporten även kort sammanfattat de granskningar som gjorts i länet under 2007 till 2009 avseende kommunernas hantering av familjehemsärenden samt utifrån lagstiftningen tydliggjort de till familjehemsvården relaterade begreppen.

Lag och förordning

Kommunerna har ansvar för barn och ungdomar utifrån bestämmelserna i Föräldrabalken (FB), Socialtjänstlagen (SoL), Socialtjänstförordningen (SoF), Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Enligt 1 kap 2 § SoL ska det när åtgärder rör barn särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år. När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information enligt 3 kap 5 § samma lag samt 1 § 6 st LVU. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas och hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Enligt 5 kap 1 § SoL ska socialnämnden verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialnämnden ska också sörja för att barn och ungdomar får det skydd och stöd de behöver och, om hänsyn till barnets bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

För de barn och ungdomar som placeras utanför det egna hemmet har socialnämnden ett särskilt ansvar vilket regleras i 6 kap SoL. Enligt 1 § ansvarar socialnämnden för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård. ”Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön.” Vid placering av barn ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående enligt 5 §. Vad som är bäst för barnet ska dock alltid beaktas.

Med familjehem avses enligt 3 kap 2 § SoF ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte är sådan att hemmet är att anse som ett hem för vård eller boende.

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem enligt 6 kap 2 § SoL. ”Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne” enligt kapitlets 6 §. Förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet ska vara utredda av socialnämnden innan nämnden lämnar medgivande eller fattar beslut om vård. Här avses även förhållanden i jourhem. Ett barn får vårdas i ett jourhem högst två månader efter det att en utredning om barnet avslutats om det inte finns särskilda skäl enligt 6 kap 6 § 4 st SoL.

Socialnämndens beslut om medgivande får överklagas hos Länsrätten enligt 16 kap 3 § SoL. Nämndes beslut om var vården enligt LVU ska inledas, eller beslut i fråga om att flytta den unge från det hem han/hon vistas, får enligt 41 § LVU överklagas hos Länsrätten.

Om socialnämnden har för avsikt att placera ett barn i en annan kommun ska nämnden enligt 6 kap 6 § SoL samråda med denna kommun.

Av 6 kap 7 § SoL framgår vidare att socialnämnden har ett ansvar för att de barn som placeras i familjehem får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. Nämnden ska också verka för att barnen får lämplig utbildning och lämna vårdnadshavarna och de som vårdar barnen råd, stöd och annan hjälp som de behöver. En plan ska upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna vilken även ska uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för enligt 11 kap 3 § SoL. Likaså ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras när ett barn vårdas i familjehem.

Genomförandet av beslut om stödinsatser, vård och behandling ska dokumenteras enligt 11 kap 5 § (21 a § LSS). En genomförandeplan ska, om det inte möter särskilda hinder, enligt 5 kap 1 a § SoF bl a beskriva målet med de särskilda insatser som behövs, när och hur de särskilda insatserna ska genomföras och den unges och hans eller hennes vårdnadshavares syn på genomförandet av den planerade vården.

Nämnden ska vidare följa vården genom regelbundna personliga besök i det hem där den unge vistas och ha enskilda samtal med barnet enligt 5 kap 1 b § SoF.

Enligt 6 kap 8 § SoL och 13 § LVU ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga alternativt ompröva om vården fortfarande behövs. När ett barn har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap 8 § FB. Om vårdnaden flyttas över till särskilt förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare varit familjehemplacerad hos, får kommunen fortsätta att betala dessa vårdnadshavare skälig ersättning.

Efter avslutad placering ska socialnämnden i sin omsorg om barn och ungdomar tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet har upphört enligt 5 kap 1 § SoL.

En av insatserna för särskilt stöd och service är boende i familjehem för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet enligt 9 § punkt 8 LSS.

Resultat

Siffrorna i tabellen baseras på det antal insatser i form av familjehemsplaceringar som gjorts under året. Det kan därför förekomma att några barn redovisas flera gånger, t ex när LVU-vård har övergått till placering enligt SoL, eller om barnet har blivit omplacerat. För 2008 är antalet placerade barn 206 medan det totala antalet insatser är 227. Även barn placerade i familjehem enligt LSS finns redovisade i sammanställningen.

Blekinges folkmängd första kvartalet 2009 är totalt 152 252 (befolkningsförändringar, Statistiska centralbyrån) varav antalet barn 0-17 år den 31 december 2008 är totalt 30 038.

Karlskrona kommun har flest antal invånare med 62 923 personer (12 964 barn), följt av Karlshamn 30 881 (5 884 barn), Ronneby 28 459 (5 382 barn), Sölvesborg 16 846 (3 283 barn) och Olofström med 13 143 personer (2 525 barn).

Antalet barn som någon gång under året 2007 resp. 2008 har varit placerat i familjehem uppdelat på kategori av familjehem

Kommun/kategori	A		B		C		D		E		Summa	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn	7	11	3	3	45	29					55	43
Karlskrona	19	28	3	3	56	38	2	2			80	71
Olofström	6	4	4	1	27	27	3				40	32
Ronneby	8	8			50	48	5	4			63	60
Sölvesborg	11	8			20	13			2		33	21
Summa	51	59	10	7	198	155	10	6	2		271	227

A. Anhörig, t ex syskon, mor- eller farföräldrar, faster, farbror, moster, morbror, kusin. B. Annan närstående, t ex styvförälder, lärare. C. Placering i familjehem som inte avses i A eller B. D. Privat placering, d v s inte en placering på uppdrag av socialnämnden. E. Placering av utländska barn före adoption.

Under 2008 var 227 barn placerade i familjehem vilket är en ökning med 59 % jämfört med 1999 då totalt 143 barn var placerade. Samtidigt är det en minskning mot både 2006 och 2007 då 239 respektive 271 barn i länet var placerade i familjehem.

2/3 av alla barn i familjehem under 2007 och 2008 placerades initialt hos för barnet helt okända personer, samma siffror som 2005/2006 års rapport visade.

Ronneby kommun hade under 2008 endast 11 placeringar färre än Karlskrona kommun som har mer än dubbelt så många kommuninvånare som Ronneby. Detsamma gäller förhållandena mellan Olofström och Karlshamn.

Antal nyplaceringar i familjehem under 2007 resp. 2008 fördelat på typ av hem

Kommun/kategori	A		B		C		D		E		Summa	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn	5	6	2		24	15					31	21
Karlskrona	7	13	3		27	8	1	1			38	22
Olofström					13	11	2				15	11
Ronneby	2	3			13	15					15	18
Sölvesborg	5				7	3			1		13	3
Summa	19	22	5		84	52	3	1	1		112	75

A. Anhörig, t ex syskon, mor- eller farföräldrar, faster, farbror, moster, morbror, kusin. B. Annan närstående, t ex styvförälder, lärare. C. Placering i familjehem som inte avses i A eller B. D. Privat placering, d v s inte en placering på uppdrag av socialnämnden. E. Placering av utländska barn före adoption.

Antalet nyplacerade barn har minskat med 1/3 under 2008 jämfört med 2007. Jämfört med 1999 har antalet nyplaceringar 2008 ökat från 32 till 75. Antalet nyplacerade barn hos anhörig/annan närstående har ökat med 53 % 2007/2008 jämfört med 2005/2006.

Antal barn, för vilka vårdnaden överflyttas, under 2007 resp. 2008 fördelat på typ av hem

Kommun/kategori	A		B		C		D		E		Summa	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn					1						1	
Karlskrona	1										1	
Olofström					1	1					1	1
Ronneby					3						3	
Sölvesborg												
Summa	1				5	1					6	1

A. Anhörig, t ex syskon, mor- eller farföräldrar, faster, farbror, moster, morbror, kusin. B. Annan närstående, t ex styvförälder, lärare. C. Placering i familjehem som inte avses i A eller B. D. Privat placering, d v s inte en placering på uppdrag av socialnämnden. E. Placering av utländska barn före adoption.

Sju vårdnadsöverflyttningar gjordes i länet under 2007/2008, lika många som för 2005/2006.

Antalet placerade barn i familjehem under 2007 resp. 2008 enligt SoL, LVU och LSS

Kommun/kategori	SoL		LVU		LSS		Totalt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn	32	29	23	14			55	43
Karlskrona	61	59	14	11	5	4	80	71
Olofström	20	8	20	24			40	32
Ronneby	48	47	14	12	1	1	63	60
Sölvesborg	28	20	5	1			33	21
Summa	189	160	76	62	6	5	271	227

Under 2007/2008 var 70 % av barnen placerade enligt SoL. Sölvesborg hade 95 % av barnen placerade enligt SoL under 2008. Olofström däremot hade 75 % av sina familjehemsplaceringar enligt LVU. Sölvesborg och Olofström är jämförbara i kommuninvånarantal.

Karlskrona, Karlshamn och Ronneby kommuner har likvärdiga siffror under 2008 avseende barn placerade enligt LVU där folkmängden i Karlskrona är det dubbla.

Könsfördelning under 2007 enligt SoL, LVU och LSS

Kommun/kategori	Pojkar				Flickor				Pojkar och flickor			
	Totalt	SoL	LVU	LSS	Totalt	SoL	LVU	LSS	Totalt	SoL	LVU	LSS
Karlshamn	31	17	14		24	15	9		55	32	23	
Karlskrona	48	38	8	2	32	23	6	3	80	61	14	5
Olofström	21	13	8		19	7	12		40	20	20	
Ronneby	28	20	7	1	35	28	7		63	48	14	1
Sölvesborg	11	10	1		22	18	4		33	28	5	
Summa	139	98	38	3	132	91	38	3	271	189	76	6

51 % av de familjehemplacerade barnen i länet 2007 var pojkar. Skillnaden i könsfördelningen har därmed minskat sedan 2005 då 55 % av de placerade barnen var pojkar.

Sölvesborg hade störst skillnad mellan pojkar och flickor där andelen familjehemplacerade flickor var 67 %. Det var lika många pojkar som flickor placerade enligt LVU i länet, likaså när det gäller barn placerade enligt LSS.

Könsfördelning under 2008 enligt SoL, LVU och LSS

Kommun/kategori	Pojkar				Flickor				Pojkar och flickor			
	Totalt	SoL	LVU	LSS	Totalt	SoL	LVU	LSS	Totalt	SoL	LVU	LSS
Karlshamn	26	16	10		17	13	4		43	29	14	
Karlskrona	44	34	8	2	27	22	3	2	71	56	11	4
Olofström	19	6	13		13	2	11		32	8	24	
Ronneby	22	17	4	1	38	30	8		60	47	12	1
Sölvesborg	10	9	1		11	11			21	20	1	
Summa	121	82	36	3	106	78	26	2	227	160	62	5

53 % av de familjehemplacerade barnen i länet 2008 var pojkar, vilket är en liten ökning jämfört med 2007. Ronneby hade störst skillnad mellan pojkar och flickor där andelen familjehemplacerade flickor var 63 %, en ökning mot 2007.

Fördelningen mellan flickor och pojkar placerade enligt LSS var jämn även under 2008.

Av barn placerade enligt LVU var 58 % pojkar, vilket har ändrats sedan 2007 då motsvarande siffra var 50 %. Ronneby hade dubbelt så många flickor som pojkar placerade enligt LVU. Karlskrona hade knappt tre gånger fler pojkar placerade enligt LVU än flickor.

Att det var något fler pojkar än flickor placerade under både 2007 och 2008 stämmer väl överens med könsfördelningen under 1998/1999.

Barnens ålder under 2007 resp. 2008

Kommun/kategori	0 - 6 år		7 - 12 år		13 - 18 år		Totalt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn	4	2	13	11	34 + 4*	29 + 1*	55	43
Karlskrona	14	14	19	21	47	36	80	71
Olofström	7	4	15	7	18	21	40	32
Ronneby	13	11	15	11	34 + 1*	37 + 1*	63	60
Sölvesborg	8	2	7	7	15 + 3*	7 + 5*	33	21
Summa	46	33	69	57	156	137	271	227

(* Barn födda 1988 (2007) och 1989 (2008).)

Barn i åldrarna 13-18 år utgjorde 58 % av de familjehemplacerade barnen i länet under 2007, vilket ökade till 60 % under 2008 (under 1998 och 1999 utgjorde barn i denna åldersgrupp cirka 45 % av placeringarna i länet).

Olofström hade, med 45 %, lägst andel placerade barn i åldrarna 13-18 år under 2007. Under 2008 hade Karlskrona, med 51 %, lägst andel placerade barn i denna åldersgrupp. Karlshamn hade, med 69 %, högst andel placerade barn i denna åldersgrupp under både 2007 och 2008.

Barn i åldrarna 0-6 år utgjorde 17 % av de familjehemplacerade barnen i länet under 2007 vilket minskade till 15 % under 2008 (2005 utgjorde barn i denna åldersgrupp 22 %). Sölvesborg hade, med 24 %, högst andel placerade barn i åldern 0-6 år under 2007, och Karlskrona hade högst andel 2008 med 20 %.

Nyplacerade barn under 2007 resp. 2008 fördelade efter ålder

Kommun/kategori	0 - 6 år		7 - 12 år		13 - 18 år		Totalt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn			10	5	21	16	31	21
Karlskrona	11	4	10	7	17	11	38	22
Olofström	2	1	5		8	10	15	11
Ronneby	2	2	3	3	10	13	15	18
Sölvesborg	5		2	1	6	2	13	3
Summa	20	7	30	16	62	52	112	75

Under 2008 gjordes totalt 75 nyplaceringar i länet varav 9 % avsåg barn i åldrarna 0-6 år. 2005 gjordes lika många nyplaceringar i länet men då avsåg 28 % barn i samma åldersgrupp. Under vare sig 2007 eller 2008 hade Karlshamns kommun någon nyplacering i denna åldersgrupp, inte heller Sölvesborg under 2008.

55 % av nyplaceringarna 2007 avsåg barn i åldrarna 13-18 år vilket ökade 2008 till 69%. Under 1998 var det lika många förskolebarn som tonåringar som placerades i familjehem. Siffrorna ändrades 1999 då tonåringarna utgjorde mer än hälften av antalet nyplaceringar.

Flest nyplaceringar både 2007 och 2008 gjorde Karlskrona. Observerbart är att Karlshamn och Ronneby under 2008 endast har en respektive fyra placeringar färre än Karlskrona som har dubbelt så stor folkmängd. Mest anmärkningsvärt är dock att Karlskrona, som är nästan fem gånger större än Olofström i folkmängd, endast har dubbelt så många nyplaceringar mot Olofström.

Avslutade placeringar under 2007 resp. 2008 fördelade efter ålder

Kommun/kategori	0 - 6 år		7 - 12 år		13 - 18 år		Totalt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn	2		7	4	20 + 4*	15	33	19
Karlskrona	4	7	4	7	21	11	29	25
Olofström	3	1	2	2	8	8	13	11
Ronneby	1	1	3	1	12 + 1*	8	17	10
Sölvesborg	3		1	2	7 + 2*	4 + 3*	13	9
Summa	13	9	17	16	75	49	105	74

(* Barn födda 1988 (2007) och 1989 (2008). Placeringar avslutade året före/efter inrapporterat år är ej medtagna.

Som framgår av föregående tabell har antalet nyplaceringar minskat 2008 med 37 placeringar mot 2007. Antalet avslutade placeringar har minskat från 2007 till 2008 med 31. Under 2007 gjordes 7 fler nyplaceringar än placeringar som avslutades.

Flest avslutade placeringar 2007 hade Karlshamns kommun och 2008 Karlskrona kommun. 71 % 2007 och 66 % 2008 avsåg barn i åldrarna 13-18 år. 12 % både 2007 och 2008 avsåg barn i åldrarna 0-6 år.

Omplaceringar av barn under 2007 resp. 2008 fördelade efter ålder

Kommun/kategori	0 - 6 år		7 - 12 år		13 - 18 år		Totalt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn			4		5	5	9	5
Karlskrona	1	3	2	1	3	2	6	6
Olofström								
Ronneby					3	1	3	1
Sölvesborg					3		3	
Summa	1	3	6	1	14	8	21	12

(Omplaceringen för några barn har inte alltid varit i direkt anslutning till vårdens upphörande.)

Endast två omplaceringar av barn gjordes i länet 2005. Ökningen 2006 var markant till totalt 14 omplaceringar. Antalet steg under 2007 till 21 men sjönk sedan under 2008 till 12. Flest omplaceringar 2007/2008 hade Karlshamn och Karlskrona.

Det är mestadels tonårsbarn som omplaceras både 2007 och 2008.

Under 1999 gjordes inga omplaceringar medan det under 1998 gjordes sex omplaceringar.

Antal barn placerade inom resp. utom den egna kommunen under 2007 och 2008

Kommun/kategori	Inom kommunen		Utom kommunen		Totalt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Karlshamn	22	23	33	20	55	43
Karlskrona	55	53	25	18	80	71
Olofström	16	7	24	25	40	32
Ronneby	33	28	30	32	63	60
Sölvesborg	23	14	10	7	33	21
Summa	149	125	122	102	271	227

Totalt sett i länet fanns över hälften av 2007 och 2008 års familjehemsplacerade barn inom den egna placerande kommunen, vilket överensstämmer med hur det såg ut 1998 och 1999.

Karlshamn och Olofström hade under 2007, med 60 %, fler barn placerade utom den egna kommunen än inom. Siffran ökade i Olofström till 78 % under 2008 medan den minskade i Karlshamn till 47 %. Under 2008 hade förutom Olofström även Ronneby fler barn placerade utom den egna kommunen med 53 %.

Karlskrona hade 2007/2008 högst andel placerade barn inom den egna kommunen med 72 %.

De barn som placerats utom kommunen var ofta placerade i någon grannkommun, vilket medför att närhetsprincipen ändå tillgodoses i hög omfattning.

Socialtjänstens arbete med familjehemsvården 2007-2009

I Regleringsbrevet för 2006/2007 fick länsstyrelserna Regeringens uppdrag att granska kommunernas hantering av familjehemsärenden och familjehemsplaceringar, en del av det s k barnuppdraget. Nyckelfrågorna var följande: Står det klart att nämnden följer vården noggrant och ser till att målet med vården uppnås? Gör socialtjänsten regelbundna besök i det hem där barnet vistas och har enskilda samtal med barnet? Omfattar uppföljningen barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till föräldrar och andra närstående? Länsstyrelserna skulle särskilt uppmärksamma hur socialtjänstlagens bestämmelser om barns bästa och barns rätt att komma till tals beaktades.

Eftersom uppdraget inte har avsett alla kommuner har det stått varje länsstyrelse fritt att välja vilka och hur många kommuner som skulle ingå i tillsynen.

Länsstyrelsen i Blekinge har tillsammans med Länsstyrelsen i Skåne genomfört tillsyn av socialtjänstens arbete med familjehemsvården i Ronneby och Sölvesborgs kommuner hösten 2007. Kommunernas skriftliga rutiner gällande handläggning av barn placerade i familjehem hade tidigare under året begärts in från samtliga kommuner i länet.

Under 2008 och 2009 har Länsstyrelsen i Blekinge på eget initiativ fortsatt granskningen av socialtjänstens arbete med familjehemsvården i Karlshamns, Olofströms och Karlskrona kommuner. Detta är i linje med Regleringsbrevet för 2009 där länsstyrelserna ska fortsätta att utveckla den förstärkta tillsynen av den sociala barn- och ungdomsvården. Länsstyrelserna ska särskilt följa upp brister och missförhållanden i tidigare bedriven tillsyn och kontrollera vad som åtgärdats. Det gäller särskilt socialtjänstens arbete med att följa upp placeringar av barn i familjehem.

I samtliga tillsyner har intervjuer gjorts, enskilt eller i grupp, med barn, familjehem, personal och chefer. Länsstyrelsen har också granskat akter. Länsstyrelsen intervjuade vid ett särskilt tillfälle Vårdförbundet Blekinges förbundschef och familjehemskonsulenter, som rekryterar och utreder familjehem och kontaktfamiljer åt fyra av länets kommuner. Telefonintervju har också gjorts med vårdnadshavare.

Positivt

Länsstyrelsen ser positivt på att socialtjänsten i samtliga kommuner gör regelbundna besök i det hem barnet vistas, och har enskilda samtal med barnet. Likaså att uppföljningarna, i viss mån, berör barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till föräldrar och andra närstående.

En kommun har i sina uppföljningar ett starkt barnperspektiv som tydliggör barnets behov och utsatta livssituation. I en annan kommun uppmärksammar nämnden barnets, vårdnadshavarnas och familjehemmets behov av kontinuitet med handläggare.

Flera kommuner övervägde kontinuerligt och skriftligt behovet om överflyttning av vårdnaden när ett barn har varit placerad i samma familjehem under tre år.

Brister

Länsstyrelsen har utifrån tillsynen konstaterat brister med kritik/allvarlig kritik i samtliga kommuner. Generellt avser kritiken avsaknad av vårdplaner/alltför generell skrivna vårdplaner.

I fyra av fem kommuner är barnens behov bristfälligt beskrivna i olika områden vilket kan leda till att barnen och ungdomarna inte får den hjälp och behandling de behöver.

I en kommun innebär nämndens handläggning att familjehemplacerade barn bor i familjehem utan biståndsbeslut. Nämndens handläggning innebär vidare att rättsäkerheten för den enskilde åsidosätts eftersom det inte framgår vad ett samtycke till placering omfattar samt då möjligheten att överklaga begränsas. I samma kommun framgick det inte alltid i nämndens beslutsformuleringar eller motivering av beslut om nämnden avslutar utredningar enligt 11 kap 1 § SoL med eller utan insats. I åtta av 13 granskade ärenden dröjde det dessutom flera månader upp till ett år innan förhållandena i det hem som barnen placerats i var utredda. I en annan kommun fanns felaktigheter och variationer i vilka lagrum som nämnden använt för frivilliga familjehemsplaceringar, till vem beslutet var riktat (familjehemmet eller barnet) samt var beslutet förvarades (i barnets akt eller familjehemmets akt).

I ett par kommuner konstateras att jämställdhetsperspektivet inte har beaktats. I en kommun sker inte övervägande av placeringen för alla barn var sjätte månad. I samma kommun saknades för ett barn journalanteckningar i ärendet för det senaste halvåret.

I en kommun framgår det inte av dokumentationen om nämnden särskilt övervägt om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning för barn som varit familjehemplacerade mer än tre år. I tre kommuner fanns i en eller flera barns akter handlingar rörande andra personers förhållanden.

I ett par kommuner framgår inte alltid barnets uppfattning om den planerade vården i dokumentationen. Det är inte alltid nämnden säkerställt att barnet fått tillräcklig information om grunderna för sin placering.

Hur brister åtgärds

Skriftliga återredovisningar har begärts från samtliga fem kommuner avseende vilka åtgärder nämnderna vidtagit/avser att vidta med anledning av konstaterade brister. De åtgärder som redovisats från fyra av fem kommuner är främst införandet och arbetet utifrån BBIC (Barns behov i centrum) som ska förbättra och kvalitetssäkra dokumentation och handläggning. Även organisationsförändringar och framtagandet av rutiner är åtgärder som på sikt bidrar till en rättssäker handläggning och en familjehemsvård med god kvalitet.

I rapporten *Barn i familjehem i Blekinge län 2005-2006* (2007:22) redovisades, kort sammanfattat, kommunernas rutiner gällande handläggning av barn placerade i familjehem. Utifrån att samtliga kommuner i länet under senare år implementerar BBIC samt att ny lagstiftning trädde i kraft 080401 kan antas att rutinerna har ändrats. Länsstyrelsen har dock inte begärt in de nya rutinerna. Länsstyrelsen konstaterade i nämnda rapport att frånvaron av fastställda rutiner och handlingsplaner för nämndens arbete kan ge brister i kvaliteten och även försvåra för bl a nya medarbetare att komma in i verksamhetens arbete.

Socialtjänsten och barnen

Resultatet av Länsstyrelsen i Blekinges tillsyn skiljer sig inte åt från vad den nationella rapporten *Socialtjänsten och barnen* (Länsstyrelserna, 2008) redovisar. I rapporten konstateras att det inte finns några tydliga trender nationellt sett inom familjehemsvården utan att det mesta är oförändrat.

I många kommuner finns stora behov av förbättringar då det bl a framkommit att vården inte övervägs eller omprövas i tid, eller att överflyttning av vårdsnaden inte övervägs. Likaså är vårdplanerna ofta så allmänt hållna att de inte räcker till som stöd för uppföljningen av vården. Barn som inte kan bo hemma och som kan ha traumatiska upplevelser behöver ofta ett omfattande stöd som inte familjehemmet ensamt kan svara för. Det handlar om att utveckla arbetssätt för att rekrytera och utbilda blivande familjehem. Det handlar också om att utveckla socialnämndens kunskap och medvetenhet om sitt ansvar för barnen, att vården måste följas upp och att barn har rättigheter.

Begrepp relaterade till familjehemsvården

Länsstyrelsen har i granskningen av familjehemsvården uppmärksammat att få kommuner betraktar familjehemsutredningarna som beslutsunderlag. Enligt Socialstyrelsens handbok *Barn och unga i socialtjänsten* (2006) ska det som underlag för nämndens beslut om placering finnas en sammanfattande beskrivning av familjehemmet och dess resurser och varför hemmet bedöms lämpligt att ta emot det aktuella barnet. Detta underlag kommuniceras med vårdnadshavare och den unge som fyllt 15 år. Beslutsunderlaget följer sedan barnets akt.

Länsstyrelsen konstaterar vidare att begreppen *medgivande* och *beslut om vård* inte är klart utredda. Enligt 6 kap 6 § SoL får ett barn ”inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne”. Nämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av nämnden, vilket även inkluderar jourhem.

Med *medgivande* avses endast sådana fall då inte någon annan medverkan av nämnden behövs i samband med placeringen än att nämnden ska försäkra sig om att förhållandena i det hem där placeringen ska ske är tillfredsställande. Övriga fall benämns *beslut om vård* och gäller för situationer då familjehemspacering ska ske efter socialnämndens biståndsprövning enligt 4 kap 1 § SoL eller beslut om vård enligt LVU.

Av 16 kap 3 § SoL följer vidare att socialnämndens beslut får överklagas om nämnden har meddelat beslut i fråga om medgivande enligt 6 kap 6 § SoL. Det innebär att föräldrar som vänder sig till nämnden med en begäran om att nämnden ska lämna *medgivande* till att barnet placeras i ett av föräldrarna anvisat hem, rimligtvis ska kunna överklaga ett beslut där nämnden avslår deras begäran (JPSocialnet 060912, Anders Thunved). Det hem som inte erhåller medgivande kan överklaga nämndens beslut.

När det gäller *beslut om vård* är situationen annorlunda då socialtjänstens insatser enligt SoL är frivilliga. Föreligger inte samtycke kan några åtgärder mot den enskildes vilja inte vidtas.

Om föräldrarna i ett biståndsärende begärt att barnet ska ges vård i ett familjehem och framställt önskemål om placering i ett visst hem och nämnden avslår ansökan, p g a olämplighet hos familjehemmet, får biståndsbeslutet överklagas enligt 16 kap 3 § SoL. På så vis kan frågan om familjehemmets lämplighet komma under Länsrättens prövning. Gällande 41 § LVU får socialnämndens beslut överklagas hos Länsrätten, när nämnden har beslutat om var vården ska inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han/hon vistas. Bestämmelserna innebär att föräldrarna kan överklaga nämndens placeringsbeslut. Men överklagningsrätten gäller även för de fall nämnden beslutat att flytta den unge från ett familjehem till ett annat.

Att placera barnet tillfälligt i ”*ett annat enskilt hem*”, är en placeringsform som kan användas då en placering behöver göras snabbt och bedömningen är att barnet har ett kortvarigt behov av att bo utanför det egna hemmet. Placeringen görs då ofta i ett vanligt hem som har en anknytning till barnet. Även vid en akut placering måste nämnden göra en bedömning av det enskilda hemmets lämplighet och i den mån det går, göra en matchning av tilltänkt hem och barn och självklart fatta ett biståndsbeslut för det barn som placeras.

Ett beslut om placering ”*i annat enskilt hem*” får enligt Länsstyrelsen inte användas i syfte att frångå nämndens ansvar att enligt 6 kap 2 § SoL se till så att kommunen har tillgång till utredda familjehem.

Att akut placera i ”*annat enskilt hem*” är en tillfällig lösning. Så fort nämnden konstaterar att barnet behöver stadigvarande vård och fostran ska nämnden fatta ett beslut om bistånd i form av placering i familjehem enligt 4 kap 1 § SoL. Beslutet ska sedan verkställas med en placering i ett av nämnden utrett familjehem.

Länsstyrelsen vill erinra om att beslut om familjehemsplacering som fattas enligt 4 kap 1 § SoL, ska inrapporteras till Länsstyrelsen som ett icke-verkställt beslut, om det dröjer mer än tre månader innan beslutet verkställs. Biståndsinsatsen familjehem kan inte ersättas med en tillfällig placering i ett enskilt hem eller i ett hem för vård eller boende (HVB). Ett sådant förfarande innebär att biståndsbeslutet om familjehemsplacering inte är verkställt.

När nämnden ska avsluta handläggningen av ett ärende ska det ske genom ett sk slutligt beslut som innebär att sakfrågan i ärendet avgörs (Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, Socialstyrelsen, 2008, s 126-128). Beslutet ska fattas utifrån de i 4 kap 1 § SoL angivna rekvisiten. Att avsluta utredningen är ett administrativt beslut och inte ett beslut i sak.

Litteraturförteckning

Lagar, förordning och föreskrifter

Föräldrabalk (1949:381), FB

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), LVU

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387), LSS

Socialtjänstlag (2001:453), SoL

Socialtjänstförordningen (2001:937), SoF

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser inom SoL, LVU, LVM och LSS, SOSFS 2006:5

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för kvalitet i verksamheter enligt SoL, LVU, LVM och LSS, SOSFS 2006:11

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga, SOSFS 2006:12

Meddelandeblad – Ändringar i regler om skydd eller stöd för barn och unga inom den sociala barn- och ungdomsvården m.m. (Socialstyrelsen 2008, art nr 2008-1-5)

Handböcker

Barn och unga i socialtjänsten – Utredda, planera och följa upp beslutade insatser (Socialstyrelsen 2006)

Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten (Socialstyrelsen 2008).

Nationell rapport

Socialtjänsten och barnen – Länsstyrelsernas granskning av den sociala barn- och ungdomsvården 2006–2007 (Länsstyrelserna 2008)

Länsstyrelsens i Blekinge tillsynsbeslut/rapporter rörande familjehemsvård

Karlshamns kommun	701-3295-08
	701-1323-09
Karlskrona kommun	701-6959-08
Olofströms kommun	701-3297-08
	701-10313-08
Ronneby kommun	701-3905-07
	701-3476-08
Sölvesborgs kommun	701-3904-07
	701-2777-08
Barn i familjehem i Blekinge län 2005-2006, 2007:22	701-0460-06
	701-8472-06
Barn i familjehem i Blekinge 1998-1999 (2000)	502-74-00

Övrigt

JPSocnet

Statistiska centralbyrån

Länsstyrelsen Blekinge län
371 86 Karlskrona
Tel: 0455-870 00
E-post: blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge